

فناوری اطلاعات در حسابرسی: تغییر دیدگاه

در گفتگو با هوشنگ نادریان

آقای هوشنگ نادریان سابقه اشتغال در مؤسسه‌های حسابرسی خصوصی، مدیریت مؤسسه حسابرسی بنیاد مستضعفان، دو دوره مدیریت عامل سازمان حسابرسی و مدیریت عامل مؤسسه حسابرسی مفید راهبر را در کارنامه کاری خود دارد.

ایشان در ۴ دوره شورای عالی جامعه حسابداران رسمی ایران عضو بوده و در کنار کار حسابرسی به امر تدریس، عضویت در هیئت داوری خصوصی‌سازی، هیئت تشخیص صلاحیت حسابداران رسمی و مشاورت در نهادهای نظارتی کشور اشتغال دارند.

ساینس

جنابعالی شاید بیش از یک دهه است که برای توسعه فناوری اطلاعات در حرفه حسابرسی با جدیت کوشش می‌کنید و از ابتکار اشخاص و سازمانهایی که در این زمینه کار تازه‌ای انجام داده‌اند پشتیبانی کرده‌اید. لطفاً تحلیلی از شرایط استفاده از فناوری اطلاعات در حسابرسی در کشورهای پیشرفته و مقایسه آن با کشور ایران ارائه نمایید.

نادریان

در کشورهای پیشرفته صنعتی به موازات رشد فناوری اطلاعات و توسعه استفاده از آن در رشته‌های مختلف از جمله حسابداری، مؤسسه‌های تولیدکننده نرم‌افزار و مؤسسه‌های حسابرسی مبادرت به تولید و استفاده از نرم‌افزارهای مناسب برای انجام امور حسابرسی کرده‌اند. البته این کار رشدی تدریجی را طی کرده که ابتدا در سطوح ابتدایی و به تدریج تبدیل به نرم‌افزار پیشرفته از این

و... از عواملی است که از اثربخشی رسیدگیهای غیرهوشمند حسابرسی و بدون استفاده از فناوری اطلاعات می‌کاهد. برای مثال بانکی را در نظر بگیرید که حجم تراکنش‌های میلیونی در روز دارد. رسیدگی سنتی و دستی به عملیات این بانک به مانند جستجوی سوزن در انبار کاه است که به‌طور قطع نتایج این چنین رسیدگی‌هایی نیز برای ایجاد قابلیت اتکا و اعتماد، اثربخشی لازم را نخواهد داشت. استفاده از نرم‌افزارهای پیشرفته علاوه بر امکان انجام حجم عمده‌ای از رسیدگی‌ها در زمان‌های بسیار کوتاه، امکان کاهش هزینه و زمان رسیدگی، انجام حسابرسی برخط (On-line) و افزایش دقت و جامعیت در رسیدگی‌ها را هم برای حساب‌برسان به‌وجود می‌آورد. علاوه بر مزایای یادشده، مشکل بایگانی پرونده‌های کاغذی حسابرسی و بازیابی اطلاعات که در حال حاضر به‌دلیل کمبود فضا به‌صورت معضلی برای حساب‌برسان درآمده است نیز در شرایط استفاده از فناوری اطلاعات حل خواهد شد.

سایبرس

آیا در ایران استفاده از فناوری اطلاعات در حسابرسی با محدودیت و چالش روبه‌رو است؟

نادریان

متأسفانه استفاده از فناوری اطلاعات در حسابرسی‌های مورد عمل در کشور دچار مشکلات و چالش‌های جدی است. نسل قدیم حساب‌برسان کشور تسلط و اشراف کافی به این فناوری ندارند و به‌دلیل کوچک بودن و محدودیت منابع، مؤسسه‌ها نیز از امکان سرمایه‌گذاری در زمینه فناوری اطلاعات و یا داشتن واحد فناوری اطلاعات توانمند محرومند. همچنین مؤسسه‌های تولیدکننده نرم‌افزار داخلی نیز به‌دلیل کم بودن تعداد متقاضیان این نوع نرم‌افزارها، تولید نرم‌افزار را دارای توجیه اقتصادی نمی‌دانند. محدودیت‌های سرمایه‌گذاری در سخت‌افزار، مشکلات در دسترسی به نرم‌افزارهای حسابرسی پیشرفته خارج از کشور، کمبود آموزش کاربردی فناوری اطلاعات و نبود احساس نیاز مبرم به این فناوری در نزد حساب‌برسان، وجود ابهام نسبت به توجیه فزونی فایده بر مخارج و نگرانی‌های مربوط به ایمنی اطلاعات در پرونده‌های کامپیوتری، همه دست به دست هم داده تا فناوری اطلاعات که حتی در حرفه‌های بسیار غیرتخصصی‌تر از حسابرسی

بابت شده است. در حال حاضر مؤسسه‌های حسابرسی موجود کشور اقدامات اولیه‌ای در زمینه تهیه کاربرگ الکترونیکی و استفاده محدود از فناوری اطلاعات در برخی رسیدگی‌های پرحجم مانند حقوق و دستمزد و... انجام داده‌اند اما هنوز در مرحله استفاده از نرم‌افزارهای حسابرسی رشد محسوسی نداشته‌ایم.

سایبرس

استفاده از فناوری اطلاعات در حسابرسی چه مزایای مهمی برای حرفه دارد؟

نادریان

مزایای کلی استفاده از فناوری اطلاعات، ارتقای کارایی و اثربخشی کار حسابرسی، بهبود در کیفیت، کاهش بهای تمام‌شده، کاهش ریسک‌های حسابرسی و ایجاد مزیت رقابتی است. به‌طور مشخص‌تر، افزایش حجم فعالیت‌های واحدهای مورد رسیدگی و توسعه ریسک‌های پیش‌رو، به‌ویژه ریسک تقلب، پیچیدگی و تخصصی شدن عملیات به‌ویژه رشد فناوری عملیات در حسابداری مدیریت، پراکندگی جغرافیایی

استفاده از فناوری اطلاعات

در حسابرسی‌های

مورد عمل در کشور

دچار مشکلات و

چالش‌های جدی است

مزایای کلی استفاده از فناوری اطلاعات ارتقای کارایی و اثربخشی کار حسابرسی بهبود در کیفیت کاهش بهای تمام شده کاهش ریسکهای حسابرسی و ایجاد مزیت رقابتی است

به موقع، جامع و دقیق فعالیت فراهم نیست. در گذشته دو روش برای حسابرسی مطرح می‌شد؛ **دور زدن کامپیوتر** (Around the Computer) و **از طریق کامپیوتر** (Through the Computer). اما در عملیات با گردش بالا و با تخصصی شدن کارها اکنون روش دور زدن کامپیوتر و انجام بررسی‌های دستی کارساز نیست و نتایج آن را نمی‌توان قابل اتکا دانست. در این شرایط استفاده حسابرسی از نرم‌افزارهای پیشرفته حسابرسی برای بررسی عملیات، اجتناب‌ناپذیر است.

سایبرس

استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات مستلزم انجام تغییراتی است. در حوزه حسابرسی برای استفاده مؤثر از فناوری اطلاعات چه تغییراتی لازم است؟

نادریان

اولین تغییر مورد نظر برای استفاده از فناوری اطلاعات، تغییر دیدگاه است؛ بسنده کردن به روشهای سنتی و دستی رسیدگی و تکمیل پرونده‌های انباشته از کاربرگ‌های متفرقه و غیرهوشمند رسیدگی، حسابرسی را با تحریف‌های عمده آلفا (رد نادرست) و بتا (پذیرش نادرست) مواجه می‌سازد. اگر این دیدگاه تغییر کرد و نیاز احساس شد، همانطور که در دیگر کاربردهای فناوری اطلاعات عمل شده، ساختارها، ابزار، سیستم‌های مورد عمل و تخصص‌های مورد نیاز از جنبه‌هایی است که دستخوش تغییرات خواهد شد. استفاده از فناوری اطلاعات ضمن کاهش هزینه تحریف از طریق ساده ساختن حجم بالای رسیدگی‌ها در زمان کم، از انحراف بتا (پذیرش نادرست) که تحریف بااهمیتی در صورتهای مالی باشد

(مانند آژانس املاک) مورد استفاده قرار می‌گیرد کمتر مورد استفاده حرفه حسابرسی باشد. در رابطه با چالش‌ها به نبود یکپارچگی و ناهمگونی شیوه‌های پردازش عملیات و نبود چارچوب‌ها و استانداردهای ثبت و نگاهداری اطلاعات نیز می‌توان اشاره کرد.

سایبرس

چگونه می‌توان دانش اعضای حرفه حسابرسی در زمینه فناوری اطلاعات را افزایش داد؟

نادریان

لازمه افزونی دانش اعضای حرفه در زمینه فناوری اطلاعات، ابتدا احساس نیاز است. اگر این نیاز جدی گرفته شود بخش اولیه کار فراهم است. در ادامه دسترسی به تولید نرم‌افزارهای مناسب، آموزش استقرار نرم‌افزار، برنامه‌ریزی برای رفع موانع و مشکلات، بهبود و توسعه تدریجی نرم‌افزارها از جمله عواملی است که می‌تواند مؤثر باشد. استفاده از متخصصان فناوری اطلاعات و یا در صورت امکان ایجاد واحد فناوری اطلاعات در مؤسسه‌های حسابرسی نیز به‌ویژه در سال‌های اول استفاده از نرم‌افزار کمک‌کننده خواهد بود.

سایبرس

حرفه حسابرسی برای حسابرسی شرکتهایی که به‌طور گسترده از فناوری اطلاعات و ارتباطات استفاده می‌کنند چه رویکردی را باید دنبال کند؟

نادریان

به‌طور اساسی در واحدهایی که به‌طور گسترده در زمینه‌های عملیات خود از نرم‌افزار استفاده می‌کنند امکان حسابرسی

کنترل تسلسل مدارک، درستی محاسبات و کنترل متقابل می‌تواند مطرح شود.

در بخش آزمون محتوا، ارسال، دریافت و جمع‌بندی تأییدیه‌ها، تجزیه سنی مانده‌ها، کنترل محاسبات مختلف مانند قیمت تمام‌شده موجودی کالا، تجزیه و تحلیل سرفصل‌های مختلف مانند فروش، هزینه، داراییها و بدهی‌ها، تهیه و یا کنترل صورت مغایرت‌ها، شناسایی اقلام غیرعادی، تطبیق مانده و اطلاعات حساب‌ها، همه و همه از سرفصل‌های استفاده از فناوری اطلاعات است.

در جمع‌بندی نتایج و تهیه نکات قابل توجه و تهیه گزارش حسابرسی، فعالیت‌های پشتیبانی مانند تنظیم تایم‌شیت، محاسبه قیمت تمام‌شده کار حسابرسی، دسترسی الکترونیکی به قوانین، استانداردها، چک‌لیست‌های مورد نیاز حسابرسی نیز حساب‌برسان می‌توانند از فناوری اطلاعات استفاده کنند.

سایبرس

آیا ممکن است استفاده از فناوری اطلاعات فرصتی را فراهم بیاورد که به جای نمونه‌گیری آماری برای کل حسابها و معاملات، اجرای برخی از روشهای حسابرسی بر روی کل جامعه مورد رسیدگی انجام شود؟

نادریان

بله در صورت استفاده از نرم‌افزارهای مناسب برای حسابرسی، امکان افزایش درصد رسیدگی‌ها (حتی تا صددرصد) در بخش‌هایی از کار و زمان اندک وجود دارد و این حسابرسی را در شرایط معین از نمونه‌گیری آماری بی‌نیاز می‌کند. البته پیش‌نیاز این امر استفاده از نرم‌افزار در فعالیت‌ها و عملیات واحد مورد رسیدگی است. یعنی به هر میزان سیستم‌های عملیاتی جامع‌تر و از نظر فناوری اطلاعات کامل‌تر باشد، استفاده از نرم‌افزارهای حسابرسی در دامنه وسیع‌تری انجام می‌شود.

سایبرس

برای شما آرزوی موفقیت می‌کنیم و امیدواریم حرفه حسابرسی نیز بتواند هرچه زودتر به نتایج مثبت دست پیدا کند.

ولی حسابرس موفق به کشف آن نشود، نیز تا اندازه زیادی پیشگیری می‌کند.

سایبرس

نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در افزایش کارایی و اثربخشی حسابرسی چیست؟

نادریان

اگر کارایی را نسبت ستانده به داده بگیریم، استفاده از فناوری اطلاعات موجب بهبود کارایی خواهد شد زیرا با صرف زمان کمتر حجم عظیمی از عملیات واحد مورد رسیدگی قابل بررسی است و در زمینه اثربخشی یعنی تحقق هدفهای مورد نظر نیز که در حسابرسی کشف تحریفات و ارائه اظهار نظر جامع و دقیق نسبت به صورت‌های مالی است، حسابرس با استفاده از فناوری اطلاعات می‌تواند در معرض ریسک‌های تحمل هزینه دعوی علیه حسابرس و تحمل هزینه رسیدگی‌های اضافی قرار نگیرد.

اولین

تغییر مورد نظر

برای استفاده از

فناوری اطلاعات

تغییر دیدگاه است

سایبرس

به‌طور مشخص فناوری اطلاعات برای تسهیل چه بخش‌هایی از فرایند حسابرسی می‌تواند به‌کار گرفته شود؟

نادریان

فناوری اطلاعات تقریباً در همه بخش‌های فرایند حسابرسی مورد استفاده قرار می‌گیرد. علاوه بر بخش شناخت و برنامه‌ریزی، تطبیق مانده‌ها و اطلاعات اسناد و مدارک و شواهد حسابرسی در چرخه‌های مختلف فعالیت‌های شرکت و انجام بخش عمده از کنترل‌های مورد نظر حسابرسی مانند